

BRABANTS GOUD

DE GEELDERS • HET DOMMELDAL • DE BEERZE

Om het Natuurnetwerk Brabant te realiseren, verwerft ARK Rewilding Nederland gronden in Het Groene Woud. Dat doen we in het kader van het natuurrealisatieproject Brabants Goud in Het Groene Woud. Per 1 mei 2024 beschikten we over ruim 245 hectare grond. De ARK-methode: we verwerven gronden, zorgen voor de natuurinrichting en het tijdelijk beheer ervan. Onze meest recente Brabants Goud-aankoop zijn Dommelpercelen aan de Waaistap in Gemonde.

Stinkende gouwe op een dak in Liempde (Kasteren).
 GER VAN DEN OETELAAR

BIJZONDERE WAARNEMING

STINKENDE GOUWE

Je hebt sedumdaken, maar op Kasteren bij Liempde is spontaan een bloeiend 'stinkende gouwe'-dak ontstaan. Stinkende gouwe is een plant uit de papaverfamilie. Ze groeit doorgaans langs heggen en op ruige plekken en wordt bestoven door bijen, vliegen en kevers. Het dak op Kasteren is het resultaat van de combinatie 'organisch materiaal met veel regen'. Die resulteerde begin mei in dit gele bloemenfestijn.

TYPISCHE LEEMBOSSOORTEN

WILDE MISPEL EN ZOMEREIK

De Nederlandse leembossen zijn schatkamers van biodiversiteit. Je vindt er bijzondere en soms zeldzame flora en fauna die het verdienen om gekoesterd te worden. Zo groeien in Het Groene Woud deze twee typische leembossoorten: de wilde mispel en de zomereik.

WILDE MISPEL

De wilde mispel is een tamelijk zeldzame grote struik (of kleine boom) uit de Rozenfamilie. De soort komt sinds de Middeleeuwen in Nederland voor, vooral in Zuid-Limburg en Oost-Nederland. Ze is eigenlijk een 'archeofyt': de Romeinen hebben haar destijds vermoedelijk meegebracht vanuit de regio's rond de Kaspische en Zwarte Zee waar deze soort van oorsprong groeit. Wilde mispel heeft zich in Nederland op zeer kleine schaal weten te handhaven. In Midden-Brabant staan verspreide exemplaren langs wegen of op een houtwal; in Het Groene Woud zijn in totaal negen locaties van de soort

De wilde mispel met vruchten.
GER VAN DEN OETELAAR

bekend. Het gaat hierbij steeds om kleine aantallen of om individuele exemplaren. Enkele daarvan staan op de grens van Velder en Heerenbeek.

OVER DE WILDE MISPEL:

- Vruchtboom/-struik met voor dieren eetbare vruchten;
- De vruchten (ca. 3 cm. in doorsnee) zijn de helft kleiner dan die van gekweekte mispels;
- Houdt van licht;
- Groeit uitstekend op lemige, tamelijk voedselarme bodems;
- Wordt bestoven door hommels en bijen;
- Is dankzij stekelige takken goed bestand tegen vraat door hoefdieren.

Lees verder op pagina 3

Vervolg van pagina 2

DE ZOMEREIK

Dé algemene boomsoort van oude boskernen en houtwallen is de zomereik. De soort is in het holoceen vanuit Zuid-Spanje en Italië naar onze streken gekomen. Daarna heeft de boom zich ontwikkeld tot een boom 'van hier'. Autochtoon dus. In Het Groene Woud komt de soort op veel plaatsen voor. Dit zijn vooral 'spartelgen', ontstaan in de eeuwenlange periode dat het eikenhout werd gebruikt voor de woning- en schepenbouw (en de jonge schors voor de productie van looizuur). Spartelgen zijn bomen die ooit 'slechts' een tak van een stam waren. Werd die stam omgehakt, dan lieten de houthakkers één tak ongemoeid zodat deze kon uitgroeien tot een nieuwe stam.

Op Velder komen nog oude zomereiken voor. Ze kunnen een ongekeerde hoogte bereiken.

RUUD VAN NOOJEN

400 SOORTEN

De zomereiken van nu staan veelal in bospercelen en langs bosranden, in houtwallen en langs waterlopen. Sommige hebben de vorm van lage knobbomen. Vermoedelijk werden ze zo gehakt om vraat van schapen te voorkomen. Veel dieren zijn gek op de eikels van zomereiken. Bosmuizen, gaaien en eekhoorns eten én verspreiden ze. De bomen zelf zijn ook onmisbaar voor de biodiversiteit: meer dan vierhonderd soorten insecten en mijten maken gebruik van het hout zoals meikevers, (bruine) eikenpages en het vliegend hert. Deze laatste soort is voor de ontwikkeling van larven vooral afhankelijk van rottend, door schimmels aangetast, eikenhout. Hiervoor zijn langzaam wegwijnende, zeer oude eiken nodig. Vandaar dat we groot voorstander zijn van het laten liggen/staan van dood (eiken)hout.

OVER DE ZOMEREIK:

- Houdt van voedselrijke, vochtige grond;
- Krijgt pas eikels op een leeftijd van ca. 20 jaar;
- Ontkieming van de eikels behoeft licht;
- Bladeren verteren traag;
- De schors herken je aan diepe lengtegroeven.

EUROPEES LEADER-PROGRAMMA

EXTRA KANSSEN VOOR LANDSCHAPSONTWIKKELING

Op 18 april 2024 is de Europese LEADER-subsidie-regeling opengesteld voor projecten in Het Groene Woud. Projecten komen in aanmerking als ze – in samenhang met elkaar – gelinkt zijn aan thema's als biodiversiteit, erfgoed, duurzaamheid en landschapontwikkeling. Allemaal om Het Groene Woud nu en in de toekomst vitaal en krachtig te houden.

Stichting Landschap Het Groene Woud nam het initiatief om één van de Europese LEADER-gebieden te worden. De aanvraag daartoe werd in december 2023 gehonoreerd. Daarmee is er in Het Groene Woud nu in totaal 2,5 miljoen

Dit is het LEADER-gebied in Het Groene Woud. Goede projectideeën die binnen de grenzen van dit gebied vallen, kunnen in aanmerking komen voor LEADER-subsidie.

euro beschikbaar (afkomstig van de Europese Unie en lokale overheden) om projecten uit te gaan voeren. Daar zijn wel eerst goede ideeën voor nodig. Inwoners, bedrijven en organisaties in Het Groene Woud kunnen deze tot en met 2027 indienen. Eén van de voorwaarden is dat projectideeën lokaal worden opgezet en uitgevoerd in een gebiedsgerichte samenwerking. Stichting Landschap Het Groene Woud staat paraat om projectindieners hierover te adviseren en hierbij te ondersteunen. Inmiddels is het Liempdse SPPiLL al druk bezig met een LEADER-projectidee. Ze heeft daar op 20 oktober 2023 een ideeënavond met bijna vijftig mensen voor georganiseerd. Meer weten over LEADER in Het Groene Woud? Klik [hier](#).

SLENKEN

WATER WAAROVER IS NAGEDACHT

Bij het ontwikkelen van robuuste natuur nemen we ook altijd de waterhuishouding op percelen mee. Om de bodem er vochtig genoeg te houden, graven we bijvoorbeeld slenken. Dit zijn ondiepe laagtes waarmee we precies genoeg water op het perceel houden voor een vochtige bodem. Een goed voorbeeld is een grote slenk op Savendonk (De Geelders).

Door de grond hier af te graven, zorgden we ervoor dat het water niet snel wordt afgevoerd maar de tijd krijgt om in de bodem te zakken. Verder brachten we in de slenk variatie aan in laagtes en hoogtes. Die zorgen voor een toename van de

biodiversiteit. Zo is in sommige laagtes nu al op veel plaatsen natuurlijke verjonging te zien van onder meer zwarte elzen en wilgen. Op de hoogtes (een soort eilandjes in de slenk, destijds slim bedacht door ARK'er Nico de Koning) brachten kieviets in 2023 hun jongen groot. Op enkele plaatsen willen we grote stapstenen leggen waar het water dan tussendoor kan stromen. Hierbij houden we rekening met de oppervlakkige afstroming van water die zich aan het maaiveld voordoet.

*De slenk op Savendonk met de eilandjes.
 In de natte delen leggen we na het broedseizoen
 stapstenen. • JUDITH VAN DE GRIENDT*

NATUURWERK GROEP LIEMPDE

DE DOMMEL OP HAAR MOOIST

Het realiseren van robuuste natuur krijgt de handen op elkaar van veel organisaties. En dat is fijn, want met hoe meer we zijn, hoe meer hectares natuur Het Groene Woud erbij krijgt. Zo maakte de Natuurwerkgroep Liempde (NWG) zich in de afgelopen jaren hard voor bos aan de Dommel. En met resultaat: aan de Maai, op de grens van Liempde en Olland, groeit nu een prachtig moerasbosje waar de rivier omheen stroomt.

Het begon allemaal in 1998. Toen trof Boomkwekerij Van den Berk natuurcompenserende maatregelen. Dit was zo afgesproken met de gemeente Boxtel. De natuurcompensatie bestond uit een weiland van Van den Berk dat natuur moest worden. Om dit uit te voeren en te beheren, droeg de boomkweker het weiland over aan NWG.

Het bosje in De Maai vanuit de lucht. De Dommel stroomt er aan de rechterzijde volledig. • JUDITH VAN DE GRIENDT

BEVERS EN OTTERS

Het was – en is nog steeds – een bijzonder perceel: het ligt in De Maai in het Dommeldal, op de gemeentelijke grens van Boxtel (kern Liempde) en Sint-Oedenrode (kern Olland). Het wordt voor bijna driekwart omsloten door de Dommel en ligt pal aan een bestaand populierenbos. Dat maakt de locatie ideaal voor toekomstige bevers en otters. NWG wilde het perceel ontwikkelen tot een bos, in eerste instantie via natuurlijke verjonging. Maar door onverwachte maaiwerkzaamheden op het weiland lukte dit niet. Daarom plantte ze er in 2002 vooral zwarte elzen aan, hier en daar gemengd met wilde appels en wilde peren. Dat leverde een prachtig bosje op dat de NWG'ers een 'moerasbosje' noemen. Inmiddels is het bos eigendom van Brabants Landschap.

Ineke van Giersbergen.

ONMISBARE VRIJWILLIGERS

INEKE VAN GIERSBERGEN

Al elf jaar is Ineke van Giersbergen (67) lid van de Natuurwerkgroep Liempde (NWG). Ze zit sinds enkele jaren ook in het bestuur en heeft zich onlangs verkiesbaar gesteld voor nog eens vier bestuursjaren. Dat geeft maar aan: Ineke is voorlopig nog niet van plan om te stoppen.

“Ik houd vooral van bossen”, vertelt ze. “Geboren in Oisterwijk was het op zondag altijd wandelen en spelen in de Kampina, vaste prik. Later gingen we met onze eigen kinderen ook de bossen in. En ik ben ervan overtuigd: zij voelen die magie van het bos ook.” Het is niet alleen melancholie, verzekert ze. “Ik ben oprecht verwonderd over de natuur. Of het nu de Kampina is, De Geelders of de Dommel. Alleen al door er gewoon naar te kijken, zie je zoveel. Ik vind het bovendien

prachtig om te zien dat alles in de natuur nut heeft. Neem muggen. Dat zijn echte lastposten voor ons, mensen. Maar vissen, kikkers, libellen en vogels genieten ervan.”

THEMA-LEZINGEN

Ineke is namens NWG onder meer één van de kartrekkers van de plantdagen voor het Boxtelse geboortebos in Liempde. Verder organiseerde ze, samen met Karel Voets, in 2023 de Opa- en Omadag voor NWG-leden en hun kleinkinderen. Ook zit ze in de plantenwerkgroep, assisteert ze John Joosten bij de organisatie van de gloednieuwe bekencursus en is ze lid van de NWG-PR-commissie die het jaarprogramma samenstelt. En dat is nog maar een kleine greep uit wat ze doet. “De natuur heeft geen stem, dus hebben we als mensen de plicht om er goed voor te zorgen. Met dat motto in het achterhoofd stellen we bijvoorbeeld ook de lezingenavonden samen, met thematische onderwerpen zoals klimaatverandering en wat die met de natuur doet. Een beetje bewustwording kweken, dat is niet verkeerd.”

Lees verder op pagina 8

Vervolg van pagina 7

VERRAST EN DOLENTHOUSIAST

Wat ze eveneens doet: veldlessen verzorgen voor de basisschooljeugd, samen met collega-vrijwilligers. “Die lessen zijn een paar jaar geleden opgestart door ARK en vorig jaar overgenomen door SPPiLL in Liempde. Wij als Natuurwerkgroep-vrijwilligers begeleiden die lessen nu”, vat ze samen. “Je merkt dan goed dat ‘buiten zijn’ niet meer vanzelfsprekend is voor veel kinderen. Ze groeien er simpelweg niet meer mee op. Als we ze dan meenemen, De Geelders in of De Scheeken, zijn ze verrast en dolenthousiast. We leren ze over de bossen, laten ze een bruggetje bouwen over een

slootje. En waar een flinke boom platligt, zoals in Het Hoefje, mogen ze daarop klimmen. Het is voor velen compleet nieuw om dat te doen. En ze hebben er hartstikke veel lol in.”

KRACHT VAN HET WATER

Ineke woont zelf sinds 1983 aan de rand van Liempde. “Vanuit mijn keukenraam kijken we uit over de Dommel. We zien elke dag hoe krachtig het water is. Zeker de laatste jaren zie je hoe hard het af en toe stroomt. En hoe hoog het water stijgt. Maar we zien ook hoe schoon het is geworden dankzij allerlei maatregelen. Dat vind ik een goed teken. Jezelf inzetten voor de natuur werpt écht vruchten af.”

BIJZONDERE WAARNEMING

RIVIERFILTERSCHIETMOT

Vlinderspecialist Joep Steur ontwaarde onlangs op verschillende plaatsen in Het Groene Woud de zeldzame rivierfilterschietmot (*Brachycentrus subnubilus*). Dat is bijzonder, want de soort was in Nederland slechts bekend van de Dinkel (Twente) en de Roer (Limburg). Sinds 2022 wordt deze schietmot ook

De rivierfilterschietmot. • INGEMAR ALENĀS

waargenomen aan de Dommel. Ze blijkt zich nu verder over Het Groene Woud te hebben verspreid: dit jaar trof Joep ze aan in het Wijboschbroek, De Scheeken en De Mortelen, en ook nog eens in grotere aantallen. Schietmotten-expert David Tempelman heeft de determinaties inmiddels bevestigd.

De Dommel. • RUUD VAN NOOIJEN

‘PORTRAIT OF A RIVER’

BINDENDE KIJKTIP

Op 7 mei jl. is de korte documentaire ‘Portrait of a River’ in première gegaan met in de hoofdrol: de Dommel. Een Amerikaanse filmploeg verbleef hiervoor twee weken aan de oevers van de Dommel in [Van Gogh Nationaal Park](#) – en daarmee dus ook in Het Groene Woud. De film is onderdeel van een reeks

documentaires over bijzondere rivieren wereldwijd onder de naam ‘Rivers are Life’. Daarmee heeft onze ‘eigen’ Dommel zich een plekje verworven tussen rivieren als de Nijl, de Mississippi, de Oder en de Kenai River. Bekijk de documentaire [hier](#).

VRAGEN STAAT VRIJ!

Deze nieuwsbrief is een initiatief van het Geeldersberaad, het Dommelberaad en het Beerzeberaad. Heeft u vragen, opmerkingen of suggesties? Mail ze naar ARK-projectleider Ger van den Oetelaar: ger.vandenoetelaar@ark.eu. Inmiddels ontvangen meer dan 1.420 geïnteresseerden de nieuwsbrief direct in hun mailbox en wordt hij in vele netwerken verspreid. Heeft u deze nieuwsbrief via-via ontvangen en wilt u deze voortaan rechtstreeks van ARK toegestuurd krijgen? Stuur dan een e-mail naar info@ark.eu onder vermelding van ‘Aanmelden nieuwsbrief Brabants Goud’. Wilt u zich afmelden? Dat kan eveneens via info@ark.eu onder vermelding van ‘Afmelden nieuwsbrief Brabants Goud’.

GEELDERSBERAAD: Provincie Noord-Brabant, Groen Ontwikkefonds Brabant, gemeenten Sint-Michielsgestel, Boxtel, Meierijstad, Waterschap De Dommel, ZLTO, Brabants Landschap, Staatsbosbeheer, Bosgroep-Zuid, Marggraff Stichting, Harry Suilen Advies en ARK Rewilding Nederland.

DOMMELBERAAD: Provincie Noord-Brabant, gemeenten Sint-Michielsgestel, Boxtel, Meierijstad, Son en Breugel, Waterschap De Dommel, Brabants Landschap, Staatsbosbeheer, Harry Suilen Advies, Rentmeesters Meijs en Van Soest en ARK Rewilding Nederland.

BEERZEBERAAD: Natuurmonumenten, Provincie Noord-Brabant, Brabants Landschap, Waterschap De Dommel, gemeente Oirschot, Meijs Rentmeesterskantoor en ARK Rewilding Nederland.